

Александра П. Бјелић
Универзитет у Крагујевцу
Педагошки факултет у Ужицу
Катедра за језике и књижевност

УДК 821.163.41-82:398.8“1918/1941“
DOI 10.46793/Uzdanica19.1.215B
Оригиналан научни рад
Примљен: 14. јануар 2022.
Прихваћен: 25. март 2022.

РЕЦЕПЦИЈА АНТОЛОГИЈА УСМЕНЕ КЊИЖЕВНОСТИ ВОЈИСЛАВА М. ЈОВАНОВИЋА МАРАМБОА У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

Ајстѝракиј: Антологије усмене књижевности Војислава М. Јовановића Марамбоа *Срѝске народне ѝесме* и *Срѝске народне ѝриповејѝке* представљају значајан део његовог проучавања усмене књижевности. Оне, осим што у складу са антологијском поетиком уопште, говоре о естетским критеријумима приређивача и времена у коме су приређене и просветно-педагошким циљевима, умногоне синтетизују његово проучавање усмене књижевности. У овом раду приказаћемо њихову рецепцију у научним круговима и јавности у периоду између два светска рата. Њихов фолклористички значај је, између осталог, и тај што су представљале један од првих успешних резултата антологијског представљања народне књижевности, после Вука.

Кључне речи: Војислав М. Јовановић Марамбо, антологија, *Срѝске народне ѝесме*, *Срѝске народне ѝриповејѝке*.

Војислав М. Јовановић Марамбо (1884–1968) био је српски писац, преводилац, књижевни историчар, књижевни критичар, универзитетски предавач, библиограф и дипломата¹. Школовао се у Швајцарској, Француској и Енглеској. Своју докторску дисертацију „*Гусла*” *Просѝпера Меримеа* (превод наш)², коју је наградила Француска академија наука, одбранио је 1910. го-

¹Више о биографији и библиографији Војислава М. Јовановића видети у: *Срѝски биографски речник*, [Књ.] 4, И–Ка, Нови Сад: Матица српска; Николић, Илија, *Др Војислав М. Јовановић 1884–1968*, Београд: [сопствено издање]; Финци, Ели, Слово о личности и делу Војислава М. Јовановића, *Кораѝи: часоѝис за књижевносѝи, умѝносѝи и кулѝуру*, бр. 1–2, год. 10, стр. 51–55; Јанковић, Босиљка, Псеудоними др Војислава М. Јовановића Марамбоа, *Библиоѝекар: орѝан Друѝиѝва библиоѝекара НР Срѝије*, год. 25, бр. 3–4, стр. 393–396.

²“*La Guzla*” de Prosper Mérimée: les origines du livre – ses sources sa fortune: étude d’histoire romantique. У овом раду *La Guzla* превели смо именицом женског рода у једини *ѝусла*, иако је у српском језику ова именица pluralia tantum. Разлог нашем избору је и Меримеова одред-

дине у Греноблу. Његово интересовање за српску усмену књижевност, поред свих осталих делатности које су му биле предметом рада и проучавања, било је констатно, а негде и афирмисано положајем руководиоца Одсека за народне умотворине и председника Одбора за издавање корпуса народних песама у САНУ. Делатности проучавања усмене књижевности Војислава Јовановића могу се пратити у неколико категорија – од проучавања одјека и превода наше народне поезије у свету, преко изучавања проблема „лажне народне књижевности” до антологијског приређивања народних умотворина³. У овом раду приказаћемо рецепцију⁴ коју су његове две антологије народне поезије *Српске народне њесме* и *Српске народне њришовејке* доживеле у јавности у периоду између два светска рата.

Анѡлоѡију народних ѡесамa Војислав М. Јовановић објавио је 1922. године у издању Књижаре Геце Кона. Ова збирка доживела је још четири поновљена публикавања – 1923, 1926, 1927. и 1937. године. Судаћи према текстовима који су нагласили њен „долазак”, овакав тип издања био је и више него потребан у тадашњим научним и просветним круговима. Године 1922. објављено је 16 приказа у књижевној и популарној штампи.

Светозар Матић у свом приказу штампаном у *Српском књижевном гласнику* каже да је „већ давно [је] државно издање Вукове збирке исцрпено, и најлепши део наше књижевности остаје и ученицима и широкој публици непознат. Ову потребу хоће да задовољи антологија г. Јовановића, у првом реду намењена школи; и она ће је задовољити с успехом, јер је рађена пажљиво” (Матић 1922а: 157). Поред овог, он пише још два приказа, један у *Илустрованом гласнику* и други у *Гласнику ѡрофесорској грушѡва*, у којима са ништа мање ентузијазма не говори о овом Јовановићевом „подухвату” – „увек има духова који теже враћању. Г. др Војислав Јовановић, са својом садањом антологијом српских народних песама подстиче све оне који су далеко одмакли од народне уметности, да се врате ка њој, као алма-мајци свеколике наше духовности. Г. Јовановић је предузео један велики рад, који неосетно али сигурно мора оставити утиска на формацију духова код нас, бар код оних најмлађих, који почињу са белом душом” (Матић 1922б: 9). Паулина Лебл Албала, такође, истиче актуелни проблем непостојања збирки народних умотворина и њихову неопходност у српској култури – „пре свега, ваља нагласити једно: књига г. Јовановића била је преко потребна. Доиста је необјашњиво

ница јединице (*la*) уз именицу као један од смишљених знакова разоткривања „мистификације” његовог дела, чиме се Војислав М. Јовановић посебно бавио у својој докторској дисертацији.

³ Осим објављених антологија о којима је реч у овом раду, Јовановић је пажљиво сакупио варијанте за *Зборник лажне народне ѡезије*, који је, нажалост, остао само у нацрту. Такође, велики део његовог рада у САНУ тицао се и ангажмана на издању свеобухватног зборника народне поезије, који, такође, није спроведен.

⁴ Цитате приказа и огласа за антологије које су предмет нашег проучавања ускладили смо према данашњим правописним правилима.

да за дуги низ деценија од како је Вук Карацић приказао и своје народу и културној Европи лепоту српске народне поезије, од како је она опште призната као једна од најлепших и по својој емоционалности и по простоти и силини израза, од како се њеном проучавању посвећује толики низ часова по нашим школама – доста је чудновато да се тек данас јавио први покушај да се школској младежи пружи један синтетичан избор најлепших српских народних песама” (Лебл Албала 1922: 249). Она наглашава да његов „потез” није усамљен, али да је први успешан и методолошки и педагошки валидан – „било је покушаја стручних и нестручних, од званих и незваних, да се даду одабране песме, било из појединих циклуса, било из већих периода, било из једне врсте. Књига г. Јовановића, међутим, јесте прва у којој се налазе заступљене све врсте српских народних песама, почев од оних врацбинских везаних за празноверице незанабожачког доба, па до грандиозних, широких и достојанствених песама у којима се слика српски устанак у прошлом веку. И зато ће се овој књизи у првом реду обрадовати сами наставници српског језика широм целе наше државе, који се већ тако дуго злоупате без доброг штива” (1922: 249).

Павле Стефановић истиче проблем маргинализованости са којим се народна књижевност суочава већ дуго времена. Разлог томе он види управо у проблему недостатка штива које би је популаризовало. „Данас се народне умотворине не цене толико и читају се врло мало. Пуно разлога има томе, али је један од главних што се до ранијих издања апсолутно не може да дође. Због тога се народна књижевност ни у школи не ради онолико колико би требало: немогућно је деци у предавању дати оно што она треба да осете сопственим читањем, нама се чини да је штета отуда врло знатна и да се не може опростити немар оних који су требали да мисле на васпитање нашег подмлатка” (Стефановић 1922а: 159). Отуда, он хвали антологију Војислава Јовановића као „велику и популарну идеју” која је тиме „испуњена последњих дана”. Сличан став имају и Драгомир Ф. Симић и Драгутин Костић. Симић сматра Вукове збирке „исцрпним” и тешко доступним – „до неких књига немогућно је уопште и доћи” (Симић 1922: 3), док Костић налази да је национално благо „многобројно и растурено у толико многобројних издања, која су сад и оређала и поскупела” (Костић 1922: 788).

Сви критичари су сложни у једноме, а то је школска намена ове антологије, коју и сам аутор истиче у предговору. Томе у прилог говори и спомнути текст у коме аутор пише о поетичким одликама усмене књижевности, њеном развоју, класификацији, сакупљачима, преводиоцима и рецепцији у светској књижевности, у чему се заправо и огледа његов свеукупан рад на проучавању народне књижевности. У погледу овог *увода* рецепција је разнолика. Костић сматра да он овим чланком није учинио никакав посебан допринос – „пред текстом песама г. Јовановић је на 48 страна дао један уводни преглед *О српском народном њеснишију*. У прегледу нема готово ничега

нарочито новог и непознатог, све што је у Прегледу г. П. Поповића. Иста је и подела. Само што је све то у г. Јовановића некако прегледније и пријатније за читање” (Костић 1922: 791). Светозар Матић критикује Јовановићеву класификацију, у којој изостају питалице, затим непоуздане и уопштене теорије о поетици фолклора, предлажући чак и литературу коју би могао консултовати приликом исправљања својих „грешака” – „има неколико уопштених тврдњи које нису довољно доказане фактима, или које се уопште и не могу доказати. Таква је, на пример, тврдња да *усмена књижевност није лична творевина даровитих људи већ целога народа*. [...] Сувише је уопштена и ниједним фактом није подупрта тврдња о *йособној српској души, различној у нечему од других*. Напротив, Маретић је својој у књизи у *Нашој народној епизи* (коју уредник наводи у уводу своје антологије) утврдио многим примерима велику сличност српског народног песништва, не само са руским него и са Омировим епом” (Матић 1922в: 216).

Са друге стране, Драгомир Симић афирмативно говори о овом „одељку”, сматрајући га врло прегледним и иновативним у погледу података које даје о превођењу наше усмене поезије „нарочито о превођењу наше народне поезије у Енглеској” (Симић 1922: 3). Милутин Станковић на Јовановићев „исцрпан есеј” гледа као на *минијатурну књију за себе, врло значајну за читаоце*, у којој се може научити о *йсихолоји народног духа и народног йесништва*. „Оно што се је могло чути једино са универзитетске катедре, то г. Јовановић пружа широј јавности” (Станковић 1922: 3), закључујући да је „у књизи [је] на уводном месту студија пишчева о српском народном песништву у којој је на леп, јасан и концизан начин изнесено све што сваки образован човек треба да зна о народном песништву” (1922: 3).

Поред предговора, значајан део збирке, једнако подложен негативној критици, чини и речник непознатих речи и појмова из књижевности и културне историје. Драгутин Костић наводи, могли бисмо рећи – исцрпан низ појединих погрешака у тумачењима и примере за „недовољно јасно казана” и изостала тумачења – „на стр. 62 у стиху 39: *и без вјере и без чистје душе* (јер вјера ту није религија), на стр. 170 и даље *девет љути лава* (да ли су то велики и космати ловачки пси за крупну зверад: вукове и медведе или су то збиља баш зверови (пантери, обучени за лов како су их у средњем веку употребљавали и наши јунаци, судећи по цртежима на каменим саркофазима у дворишту Земаљског музеја у Сарајеву) [...] на стр. 10 за *дафину* требало би додати да јој лишће мирише као измирна, те је стога сматрају за свето дрво; на стр. 31 *йрејши* су две шаке *сасйављене*” (Костић 1922: 789). Занимљиво је да је Костићу, донекле, недопустиво што се Јовановић није посве служио Вуковим *Рјечницима* у тумачењима – „за струку недовољно је рећи сукнене хаљине, као огртач, итд. кад је Вук лепо додао да је „као шал”. [...] На стр. 8 ст. 35 *крсиа* ће бити просто место за крштење, на стр. 168 *коласи* није само шарен, него као што Вук лепо каже, на кола, тј. на кругове, са кружним шара-

ма какве се и виде на старим фрескама по манастирима нашим” (подвлачење наше) (1922: 790). Ни Перо Слијепчевић није био мање детаљан у наводима Марамбоових пропуста при тумачењу, истичући да они нису нимало неумесни када се ради о школском издању – „На стр. 77 набрајају се В. Мандушић, Стојан Јанковић и Бајо Пивљанин, па се вели да је *први* погинуо 1648, а друга два да су била много млађа од њега. Биће да је ово штампарска грешка” (видети више у: Слијепчевић 1922: 3). Лебл Албала предлаже да се уз речник и објашњења у потоњим издањима уврсте и илустрације предмета и слике културно-историјских споменика – „у оваквом, школском издању, било би врло zgodно унети и илустрације, било појединих манастира или предела који се у песми помињу, било појединих јунака. Поред тога што би се школска омладина на тај начин упознавала с радовима наших уметника, она би још, са илустрација урађених нарочито за ту сврху, добила тачну представу о многим предметима који јој увек остају само неодређен појам, као што су, на пример, називи разних делова одела или старог оружја” (Лебл Албала 1922: 251).

Недостатак антологије у погледу садржаја усмених варијаната, примећен од већине критичара, тиче се избора народних лирских песама, конкретније народне љубавне лирике. Приређивач се одлучио уврстити у своју збирку свега две љубавне песме, што је, са разлогом, изазвало негативне коментаре. Иако су критеријуми Војислава М. Јовановића били искључиво васпитне, у овом случају не и естетске природе, готово сви били су једногласни у осуди. Светозар Матић не види разлог оваквом поступку, упркос наглашеној природи поступка – „Али је неоспорно дао преко мере мало љубавних: свега две! Уредник то, истина, правда школском наменом књиге, али тај разлог пада пред дискретношћу већине народних песама те врсте. Школски програми садрже у себи Бранка Радичевића, реалистичку приповетку, или, од старијих, Ивана Бунића, и није било досад потребе да се ти програми мењају. Зашто би се онда изостављала народна љубавна лирика?”. Б. Т. у часопису *Трибуна*, у веома малом чланку који говори о овој антологији, ни не спомиње никакву другу карактеристику збирке осим овог недостатка – „Приређена за школску употребу, ова антологија народних песама има једну ману. Ова мана проистиче из самог циља. А то је да женских, лирских, народних песама скоро и нема. Нема оне лепе, свеже, једре еротике лирских народних песама. Нема те тако карактеристичне и сјајне поезије” (Б. Т. 1922: 3). Драгомир Симић овом придодаје и неподобност избора двају лирских песама уврштених у издање – „У одељку љубавних песма налазимо само две, ван сумње врло лепе, али опет зато не најкарактеристичније за ту групу. Међу лирским песмама љубавне су најбоље и најмногобројније, док се из Антологије нема ни приближно слика тога. Ограничење које је г. Јовановић учинио било је свакако одвећ велико, и излишно” (Симић 1922: 3).

Што се тиче избора епских песама, међу већином предложених од стране критичара, јасно је да се ради о личним естетским критеријумима, осим

у два случаја. Јовановић у свој избор није уврстио две, сложићемо се, веома важне варијанте – „Хасанагиницу” и „Бановић Страхињу”, обе већ дате у Вуковом избору. Очекивано је да је сваки критичар, који се бавио садржајем антологије, истакао овај недостатак. Светозар Матић овакав приређивачев поступак види као жељу за иновацијом, којој у овом случају и са оваквом наменом збирке није место – „Ипак, поред добрих и спорних, има овде и ствари које које треба неоспорно означити као погрешне. Кад се тиче избора песама, може се допустити да се изостави ’Женидба Максима Црнојевића’, због њене дужине, па се може допустити и то да се она замени слабијом ’Женидбом Ђурђа Чарнојевића’; могу се примити још два-три таква случаја; али је погрешка изоставити велики број врло добрих и одличних песама, ради других много слабијих које су ушле у антологију. Уредник је изоставио ’Предрага и Ненада’, ’Омера и Мериму’; изоставио је ’Хасанагиницу’ (о којој се међутим говори у уводу уз позната имена); изоставио је једну од пет-шест најбољих у народном песништву, ’Бановић Страхињу’; [...] – У неколико случајева је, вероватно, уредника водила при избору жеља за новином” (Матић 1922а: 157). Лебл Албала донекле правда овакав његов поступак, сматрајући писање антологије уопште једним од најтежих послова – „Писати антологију тешка је ствар; писати антологију за школу два пута је теже. Од више хиљада песама, изабрати једва стотину, а те да буду доиста најлепше: како се често може да превари, како се често може бити неправичан судија, како се често мора да изостави оно што је врло добро ради једног неуспелог обрта, а да му се претпостави нешто што је исто тако, или чак за један степен мање добро, али зато што ту нема тог неуспелог обрта!” (Лебл Албала 1922: 250). Ипак, не слаже се у свему са избором. Сматра непотребним избор „готово идентичних” варијаната песама косовског тематског круга „Царица Милица и Владета војвода” и „Слуга Милутин”, преко потребним већи број бугаршtica, и „најзад, како је смела изостати ’Хасанагиница’, наша прослављена ’Хасанагиница’, коју је, међутим, сам г. Јовановић унео у своју читанку за трећи разред?” (1922: 251). Војислав М. Јовановић нагласио је у свом предговору да је ова збирка само претходница једном већем и свеобухватнијем издању народних песама. Драгутин Костић у свом приказу изражава наду да ће у том случају естетско мерило састављачево имати примат – „У тој правој антологији, надајмо се, добиће главно естетско начело састављачево, пресудан значај који у овој није могло имати, загушено многим начелима и обзирима, које састављач није стигао ни споменути све. У првом реду ова, школска, књига имала је да буде Антологија *свећа* песништва народног, не само *најлепшећа*” (Костић 1922: 788). Герхард Геземан (Gerhard Gesemann) као највећи недостатак у приређачевом избору наглашава непостојање ниједне варијанте песама Старца Милице. Свестан је да свака антологија испашта због дихотомије – немогућности да се уједине естетски најлепше и, истовремено, књижевно-историјски највредније песме – „свакако је ’Женидба Максима Црнојевића’ предуга пе-

сма, али за значајно краћу, неупоредиву песму 'Бановић Страхиња', мењали бисмо радо три друге песме, укључујући и 'Женидбу Ђурђа Чарнојевића'. И зашто, у самом уводу, уопште и није поменут стари Милија, где су многи други, крајње осредњи споменути?" (Геземан 1923: 260, превод наш).

Најзад, интересантно је нагласити и суд Богдана Поповића о Јовановићевој антологији, која је нашла места у оквиру његове студије о интерпункцији у народним песмама. Он, у складу са својом методологијом, збирку види као педантно и јасно штиво, у коме је приређивач стриктно водио рачуна о верности оригиналу, али и прецизно исправио интерпункцијске погрешке својих извора. Као доказ свом суду он истиче готово једнаке своје и приређивачеве интервенције на „текстовима” – „Да су исправке у интерпункцији у антологији г. Јовановића исправне, то је, наравно, лична оцена писца ових врста, али, кад двојица раде исти посао, и, радећи независно један од другог, дођу до истих резултата, то је у великој мери доказ да су радили по неком логичном начелу, и да има вероватноће да су им резултати тачни. Писац ових редака је поредио интерпункцију у реченој Антологији с интерпункцијом коју је бележио сам у појединим народним песамама, и био је не мало – и врло пријатно – изненађен када је константовао да се његове исправке и у врло разноврсним и врло суптилним случајевима, подударају осам пута на десет са исправкама г. Јовановића. То је један доказ или јемство да се ствар може правилно извести” (Поповић 1922: 20).

Антологију народних приповедака Војислав М. Јовановић објавио је 1925. године у издању Издвачке књижарнице Геце Кона. Ова збирка доживела је још два реиздања 1926. и 1932. године. Осим што је њен излазак био примећен од стране националне недељне и дневне штампе (*Новосиби*, 3. октобар 1925, број 3; *Илустровани лист*, бр. 41, 1925), вести о њеном публикавању одјекнуле су и у иностранству (*The Times Literary Supplement*, 1925; *Prager Presse*, 9. Oktober 1925; *Zeitschrift des Vereins für Volkskunde in Berlin*, Jahrgang 1925/1926). Њена рецепција у научним круговима била је углавном афирмативна. Јеремија Живановић у свом приказу антологије у часопису *Венац* истиче да је збирка настала из једне практичне потребе која се у науци о књижевности и просвети, пре свега, осећала већ неко време. Хвалећи „разумевање посла и особиту марљивост” (Живановић 1925: 224) приређивача, аутор се посебно осврће на разноврсност прозних жанрова који су у њу уврштени – „главни део јој чини, сасвим разумљиво, најбољи од досадашњих радова ове врсте – Вукова збирка, уз њу Врчевићеве народне приче и басне, али је употребљено још десетак других збирки, 3-4 листа који су доносили прилоге из усмене народне књижевности, многа филолошка и етнографска дела” (1925: 224) и дијалекатску разноврсност – „Г. Јовановић је узео приче из разних крајева, с разним мотивима и на разним нашим дијалектима. Тако можда збирка неће бити најподеснија и за најниже разреде средњих школа (а она је у првome реду састављена за њих), али је тим интереснија и за кругове

који налазе да се у народној приповеци треба да проучавају и многе друге одлике, а не само оне што су досада проучене” (1925: 225).

У *Лейојису Мајице српске* изашао је кратак приказ потписан од стране „Н”, који о овој антологији говори као о природном наставку Јовановићевога претходнога рада на *Антологији народних ђесама*. Аутор сматра да „нико није био позванији да изведе овај посао од г. Јовановића, који у радове ове врсте уноси сву савесност, укус, знање и љубав научника и књижевника” и да ће служити „на ползу” не само школској омладини већ и образованим читаоцима и писцима (Н 1925: 218). Занимљиво је да у свом чланку „Карст и српске народне приповетке” белешку о овој антологији даје и Јован Цвијић. Он своју тезу да карсни облици (пећине, јаме и карсна хидрографија) имају утицај на народно стваралаштво темељи управо на примерима из Јовановићеве збирке, наглашавајући обим и значај састављачевог посла који је „између 6000 народних прича, колико су до сада штампане, [...] изабрао [...] за ову збирку само 250 најлепших, и од Вука и од других скупљача” (Цвијић 1925: 187).

Веселин Чајкановић написао је веома исцрпан приказ антологије народних приповедака Војислава М. Јовановића. Он, као и споменути аутори, афирмативно и експламативно говори о обиму и значају посла који је приређивач имао пред собом, као и о изворима које је користио приликом израде – „У антологији има 252 приповетке, подељене у два одељка: у првом (који нема нарочитог поднаслово) има 102 озбиљне, у другом 150 шаљивих приповедака. У Предговору говори г. Јовановић о карактеру и циљу своје антологије, и о принципима по којима је приповетке одабирао и редигавао. На крају књиге, г. Јовановић је дао врло добре библиографске податке о својим изводима. За антологију је употребљено не мање од 38 збирака и серија, а број сакупљача пење се до 70!” (Чајкановић 1925: 306). Међутим, он износи и примедбе које се тичу класификације приповедака. У првом реду му замера непрецизност – „није zgodно обухватити једним именом, именом приповетка или прича, толике различите родове народне прозе. Вук, додуше, није правио потребну разлику међу појединим родовима (као што, на пример, ни Хердер ни Гете нису осећали оштру разлику између приче и скаске); али после Вука, упоредо са развојем науке о народним умотворинама, постављена је и код нас јасна класификација. У Прегледу г. Павла Поповића лепо су побројани сви постојећи родови”. Затим, предлаже „избацивање” одређеног броја приповедака, које су по његовом мишљењу „ружне” и инкорпорирање других (Чајкановић овде прецизно наводи које би то мотиве требало уврстити, а које уклонити из збирке) које би допринеле бољој целовитости и систематичности антологије – „у границама оних формалних услова, које је Г. Јовановић поставио, и које имамо и ми, антологија, дакле, мора бити потпуна и систематска; из ње не сме изостати ниједан важнији мотив, ниједан важнији дио, ако га само има у каквој довољно лепој редакцији. Антологија г. Јовановића

у овом погледу није потпуна” (1925: 308). У свом приказу аутор изражава и негодовање у погледу приповедака које је сакупио Владимир Красић⁵, а које нису нашле свог места у Јовановићевој антологији. Такође, сматра да је превелики удео оних народних прича које је сакупио Вук Врчевић, одричући њима (и њему) књижевне вредности – „Друго нешто изненадило ме је – то су велике симпатије ученог и елегантнoг аутора какав је г. Јовановић, за Вука Врчевића! Врчевић је слаб аутор уопште. Он је или бележио приповетке (овде мислим само на дуге, озбиљне приповетке) од рђавих приповедача или их је ставио на хартију тек после дугог времена, када му је догађај у причи већ ишчилио из сећања, и због тога су његове приповетке фрагментарне, недокршене, нелогичне тј. догађаји се не развијају по шаблону утврђеном за народне приповетке, догађаји недовољно мотивисани” (1925: 309–310).

Антологије народних умотворина Војислава М. Јовановића, које су, како смо видели, доживеле и бројна издања и бројне приказе, биле су запажене, корисне и потребне у времену између два светска рата. Естетска и васпитна начела приређивача одговарала су њиховој школској употреби, што и истиче већина критичара. Недостаци, пак, условљени опет ограничењима оваквог типа издања, очекивани су и оправдани, осим, сложићемо се, у случају изостанка две веома важне варијанте наше усмене поезије – „Хасанагинице” и „Бановић Страхине”, иако је, претпоставићемо, приређивач имао на уму њихову популарност и, најзад, заступљеност у уџбеницима за матерњи језик. Ово свакако не умањује њихов значај, у периоду када су се појавиле, као један од првих успешних покушаја антологијске репрезентације усмене књижевности у нашој литератури након Вука. Већина приказивача ових двеју збирки је и истицала управо тај допринос које су учиниле у то доба „несташнице” и, на неки начин, „засићености” Вуковим збиркама.

ЛИТЕРАТУРА

Б. Т. (1922): Б. Т., Др Војислав М. Јовановић. Антологија српских народних песама (Издање Геце Кона), *Трибуна*, XI/1922, 30. април, бр. 96, 3.

Библиофил (1925): Библиофил, *Српске народне приповејке*, Антологија Др Војислава М. Јовановића, *Илустровани листи*, Београд, 1925, бр. 41, 20.

Глонар (1922): J. Glonar, *Srpske narodne pesme*. Antologija. Priredio dr Vojislav M. Jovanović. Školsko izdanje. Beograd, 1922. XLVIII + 350 str, *Ljubljanski zvon*, 42/1922, br. 8, 504–505.

Геземан (1923): G. Gesemann, *Srpske narodne pesme*. Antologija. Priredio dr Vojislav M. Jovanović. Školsko izdanje. Beograd. Geca Kon 1922, *Archiv für slavische Philologie*, XXXVIII/3–4, 259–260.

⁵ У књижевној критици познат је став Војислава М. Јовановића према збиркама Владимира Красића. Видети више у: Јовановић, Војислав М., Красићеви плагијати, *Српски књижевни гласник*, 1932, 16. јануар, књ. XXXV, бр. 2, стр. 131–140.

Живановић (1925): Ј. Живановић, Др Војислав М. Јовановић. *Српске народне приповећке*, Београд, *Венац*, II/1925–1926, књ. XII, св. 3, 224–226.

Костић (1922): Д. Костић, Антологија српских народних песама. Приредио др Војислав М. Јовановић, *Мисао*, 4/1922, IX/58, 788–791.

Лебл Албала (1922): П. Лебл Албала, *Српске народне њесме*. Антологија. Приредио др Војислав М. Јовановић, Школско издање, Београд, Издање Геце Кона, *Просветни гласник*, XXXIX/1922, св. 3 и 4, 249–251

Матић (1922а): С. Матић, Др. Војислав М. Јовановић: *Српске народне њесме* (Антологија) (издање геце Кона), *Српски књижевни гласник*, књ. VI, бр. 2, 157–158.

Матић (1922б): С. Матић, Др. Војислав М. Јовановић: *Српске народне њесме* (Антологија). Изд. Геце Кона, Београд, *Илустровани листи*, бр. 21, 25. 5 – 1. 6. 1922, 9.

Матић (1922в): С. Матић, *Српске народне њесме*. Антологија Др Војислава М. Јовановића, *Гласник професорској групишва*, 2/1922, бр. 5, 214–216.

Н. (1925): Н., Једна антологија *Српских народних приповедака*, *Лейојис Матишце српске*, XCIX/1925, књ. 306, св. II–III, 218.

Поповић (1922): Б. Поповић, Интерпункција у српским народним песамама, *Сирани ѡрељед*, Београд, 1936–1937, год. VII и VIII, бр. 1–4, 1–21.

Симић (1922): Д. Ф. Симић, Др Војислав М. Јовановић. *Српске народне њесме*. Антологија. Изд. Књижаре Г. Кона, *Демократија*, 4/1922, 835, 3.

Слијепчевић (1922): П. Слијепчевић, Др Војислав М. Јовановић: *Српске народне њесме*. Антологија. Приредио – Школско издање. Београд. Изд. Књиж. Геце Кона, 1922, 350 стр. (са сликом Филипа Вишњића), *Народ*, Сарајево II/1922, бр. 18, 3.

Станковић (1922): М. Станковић, *Српске народне њесме – антологија*. Приредио др Војислав М. Јовановић. Школско издање, Београд. Издавачка књижарница Геце Кона, 1922, *Народна просвета*, IV/1922, 28. мај, бр. 40, 3.

Стефановић (1922а): П. Стефановић, Др Војислав М. Јовановић, *Српске народне њесме*. Антологија. Школско издање. Београд, 1922. Издавачка књижарница Геце Кона, 1922, *Нови живот*, 1922, 22. април, књ. IX, св. 5, 159.

Стефановић (1922б): П. Стефановић, Нова антологија, *Београдски дневник*, IV/1922, 30. април, бр. 115, 3.

Стефановић (1922в): П. Стефановић, Најновија антологија народних песама (приредио др Војислав М. Јовановић. Издање књижаре Геце Кона, Београд, 1922), *Трговински гласник*, XXXII/1922, 28. април, бр. 94, 2.

Цвијић (1925): Ј. Цвијић, Карст и српске народне приповетке (Поводом збирке *Српске народне приповећке* др Војислава М. Јовановића), *Гласник Српској географској групишва*, Београд, св. 11, 187–189.

Чајкановић (1925): В. Чајкановић, *Српске народне приповећке*. Антологија. Приредио Др Војислав М. Јовановић. Изд. Г. Кона. Београд, *Српски књижевни гласник*, 1925, XVI/4, 306–310.

Aleksandra P. Bjelić

University of Kragujevac

Faculty of Education in Užice

Department of Language and Literature

RECEPTION OF VOJISLAV M. JOVANOVIĆ MARAMBO'S ANTHOLOGIES OF ORAL LITERATURE IN THE PERIOD BETWEEN THE TWO WORLD WARS

Summary: Anthologies of oral literature by Vojislav M. Jovanović Marambo, *Serbian folk poems* and *Serbian folk tales*, represent a significant part of his study of oral literature. Apart from being in accordance with general features of anthologies – reflecting aesthetic criteria of the compiler and the epoch in which they were published, as well as the educational goals – these anthologies largely synthesize Jovanović's study of oral literature.

This paper presents the reception of the anthologies by both scientific circles and the public in the period between the two world wars. Jovanović's contribution to the folkloristics is, among other things, reflected in the fact that his anthologies represent one of the first successful attempts, after Vuk, to collect the works of folk literature.

Keywords: Vojislav M. Jovanović Marambo, anthology, *Serbian folk poems*, *Serbian folk tales*.